

Univerzitet Crne Gore Pravni fakultet
Podgorica

Seminarski rad

Predmet: Opšta teorija prava

Pravni odnosi

Profesor:

Prof. dr. Petar Šturanović

Student:

Jovana Dubravčević, 81/2019

Podgorica, decembar 2019. godine

Sadržaj:

1.Uvod.....	3
2.Pojam pravnog odnosa.....	4
3.Vrste pravnih odnosa.....	4
3.1.Apstraktni i konkretni.....	4
3.2.Jednostrano-obavezujući i dvostrano-obavezujući.....	5
3.3.Oni koji nastaju na osnovu javnopravne norme i na osnovu privatno-pravne.....	5
3.4.U odnosu na objekte prema kojima su usmjerene norme.	5
4.Elementi pravnog odnosa.....	6
5.Pravni subjekti.....	7
6.Pravno ovlašćenje.....	7
6.1.Subjektivno pravo.....	7
6.1.1.Podjela subjektivnih prava.....	8
6.1.2.Zloupotreba subjektivnog prava.....	9
6.2.Nadležnost i zloupotreba nadležnosti.....	10
7.Pravna obaveza.....	11
7.1.Vrste pravne obaveze.....	12
8.Pravni objekti.....	12
9.Nastanak,mijenjanje i prestanak pravnih odnosa.....	13
10.Pravne činjenice.....	14
11.Zaključak.....	16
12.Literatura.....	17

1.Uvod

Pravni odnos predstavlja društveni odnos koji je regulisan pravom.

Svaki odnos zahtjeva postojanje dva lica najmanje, a kada pričamo o pravnom odnosu to su fizička ili pravna lica. Isto tako i svaki odnos ima svoj objekat, taj objekat ne mora da bude samo stvar, može biti i duhovno dobro, kao i određene vrijednosti. Pravni odnos sadrži i pravno ovlašćenje i pravnu obavezu.

Društvene odnose treba razlikovati od pravnih odnosa, tako na primjer imamo odnos dvoje ljudi koji se međusobno vole, poštuju, provode vrijeme zajedno i izlaze. To je društveni odnos, do onoga momenta dok to dvoje ljudi ne potpišu u prisustvu svjedoka (kumova) papire za brak. Tog momenta njihov odnos je regulisan određenim pravnim normama porodičnog zakona. Tako da sada je njihov odnos pravni odnos, jer tim pravom se reguliše i nastupanje braka i uslovi za njegovo nastupanje, zatim i sam odnos u toku braka i načini i razlozi za prestanak ovog odnosa.

Ovakav odnos nastaje kada određena pravna norma počinje da obavezuje subjekte prava, a prestaje nastankom određenih činjenica kojima norma propisuje prestanak konkretnog pravnog odnosa ili prestankom važenja norme kojom je nastao pravni odnos.

U ovom radu ću na samom početku objasniti pojam pravnog odnosa, a zatim i njegove elemente. O svakom elementu ću detaljno pisati (subjektu, ovlašćenju, obavezi, objektu). Takođe baviću se i subjektivnim pravom i njegovom zloupotrebom, kao i nadležnošću i njenom zloupotrebom. Objasniću i načine nastanka, mijenjanja i prestanka pravnog odnosa.

2.Pojam pravnog odnosa

Pravne norme, stvorene pravnim aktima, ostvaruju se ponašanjem ljudi (pravnih subjekata) jednih prema drugima. Pravom se uređuje, prema tome, društveni odnosi i ti društveni odnosi, uređeni pravnim normama, predstavljaju pravne odnose. Pravni odnosi mogu biti uređeni opštom pravnom normom, opštom i pojedinačnom normom ili samo pojedinačnom normom (u slučaju pravnih praznina)¹

Pravni odnos najjednostavnije možemo definisati kao društveni odnos između pravnih subjekata regulisan pravom.

Društveni odnos je odnos između dvoje ili više ljudi povodom određenih činjenica. Da bi takav odnos prešao u pravni odnos potrebno je da bude regulisan pravnim normama.

Dispozicijom pravne norme se zahtjeva određeno ponašanje od određenog subjekta, a određeno lice se ovlašćuje da to zahtjeva od obaveznog subjekta, sa obzirom na određeni pravni objekt.

3.Vrste pravnih odnosa

Postoje razne podjele pravnih odnosa u zavisnosti od različitih faktora. Pisaću o najpoznatijim podjelama:

3.1.Apstrakni i konkretni

Apstraktni pravni odnos je odnos izražen u dispoziciji opšte pravne norme. To je pojmovni odnos, a ne odnos između konkretnih pravnih subjekata.²

Primjer za to je- Ko zlostavlja drugog ili prema njemu postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kazniće se zatvorom do jedne godine.³ Ta norma donjeta je unaprijed. Pravni odnos dakle postoji kao misao, još se nije desio.

Konkretni pravni posao se odnosi na konkretno fizičko ili pravno lice koje je subjekt pravnog odnosa i na konkretnu situaciju.

Primjer-Okrivljeni je, shodno čl. 227 Zakonika o krivičnom postupku, obavezan da na ime troškova krivičnog postupka plati iznos od 30,00 eura, koji se odnosi na ime paušala, kao dijela troškova krivičnog postupka, koji iznos je odmjeran shodno dužini trajanja postupka, složenosti

¹ Budimir P. Košutić, Uvod u jurisprudenciju, Podgorica, 2008., str. 201

² Budimir P. Košutić, Uvod u jurisprudenciju, Podgorica, 2008., str. 202

³ Krivični zakonik, 2018., član 166a

predmeta i imovinskim prilikama okrivljenog.⁴ Tačno se zna u presudi ime i prezime okrivljenog i obaveza koju ima i sa kojim razlogom i u kojem iznosu.

3.2. Jednostrano-obavezujući i dvostrano-obavezujući

Jednostrano obavezujući pravni odnos je onaj odnos u kojem jedno lice ima pravnu obavezu prema određenom licu, dok drugo lice ima pravno ovlaštenje da zahtjeva izvršenje te obaveze.

Primjer- Marija Markovic po ugovoru o poklonu ima obavezu da određenu stvar da u svojini Ivani Ivanović, dok Ivana Ivanović ima pravo da zahtjeva tu stvar po ugovoru o poklonu i nema nikakvu obavezu.

Dvostrano-obavezujući je odnos gdje obje strane imaju obaveze i ovlaštenja, uzajamno.

Primjer- Najbolji primjer za to je ugovor o kupoprodaji. Gdje jedno lice ima pravo na stvar koja je predmet ovog ugovora ali i obavezu davanja određene novčane naknade za nju, dok drugo lice ima pravo (ovlaštenje da zahtjeva novčanu naknadu, a ima obavezu da pred stvar drugom licu.

3.3. Oni koji nastaju na osnovu javnopravne norme i one koje nastaju na osnovu privatno-pravne

Djelimo ih na javno pravne.

Primjer- Porez na nepokretnosti poreski obveznik plaća u dvije jednake rate, od kojih prva dospijeva 30. juna, a druga 31. oktobra godine za koju se porez utvrđuje.⁵ (odnosi se na građane sve)

I poznajemo i privatno pravne:

Primjer- To su sve vrste ugovora- Marko Marković duguje 10 eura za knjigu koju je uzeo od Ivana Ivanovića.

3.4. U odnosu na objekte prema kojima su usmjerene norme

Postoje različite vrste pravni odnosa u zavisnosti od toga koje pravo reguliše takav odnos pa tako poznajemo:

-Građansko pravni odnos-ove odnose čine oni društveni odnosi koji su regulisani građansko pravnom normom. Ti odnosi mogu biti imovinski i neimovinski. Najbrojniji su imovinski (robo-novčani) odnosi. ⁶

⁴ <http://sudovi.me/ospg/odluke/>

⁵ Zakon o porezu na nepokretnost, 2005., član 13

-Radno-pravni odnosi-predstavlja vrstu pravnih odnosa koja se slobodno i dobrovoljno uspostavlja između radnika i poslodavaca, a koji nastaje uključivanjem radnika u organizovani rad gdje on zauzima određeno radno mjesto u okviru koga lično izvršava određene poslove,koji su sastavni i trajni dio djelatnosti poslodavca,uz obavezu poštovanja pravila radnog reda i naloga poslodavca i sve to radi ostvarivanja prava na zaradu(platu i druga primanja).⁷

-Porodično-pravni odnos-To su društveni odnosi koje regulišu norme porodičnog prava.Mogu biti imovinskog karaktera (obaveza izdržavanja) i neimovinskog karaktera (vođenje zajedničkog domaćinstva). Ono što ih razlikuje od drugih odnosa je što se mnogi porodično pravni odnosi postižu rođenjem (postaju srodnici). Još jedna razlika je u porodičnom pravu nije priznata mogućnost da sami ugase porodično pravni odnos u kome se nalaze. Neki porodični odnosi su neraskidivi, a neki mogu prestati po sili zakona ili uz posredovanje državnog organa.⁸

-Međunarodno privatno-pravni odnosi-to su odnosi u kojima nema apsolutnu primjenu princip da svaki organ primjenjuje samo domaće pravo, princip teritorijaliteta, već se javlja veoma složena dilema u pogledu mjerodavnog prava⁹

-Krivično-pravni odnos-Nastaje ostvarenjem krivičnog djela. Krivično djelo je djelo koje je zakonom predviđeno kao krivično djelo, koje je protivpravno i koje je skrivljeno.¹⁰

-Nasledno-pravni odnos-je društveni odnos regulisan normama naslednog prava

-Ustavno-pravni odnos-Ustavom se uređuju najbitniji odnosi u državi,kao i sama državna organizacija i ovlašćenja državnih organa,slobode i prava građana

-Upravno-pravni odnos- to je društveni odnos koji se uređuje normama upravnog prava i tako se pretvara u pravni odnos. Obeležje upravnog odnosa je pravna nejednakost ili neravnopravnost učesnika (subjekata). Jedna strana uvek istupa u ime države ili druge vlasti i tako ima pravno jaču volju prema drugoj strani. Njene odluke imaju izvršnu snagu i ona može da obezbedi prinudno sprovođenje.¹¹

Međunarodno-javni-pravni odnosi-Međunarodno javno pravo reguliše pravni položaj i odnose kako subjekata međunarodnog prava, tako i drugih jedinki od međunarodnog interesa¹² Kod ovog prava

⁶ Zoran Rašović,Građansko pravo,2009.str.4

⁷ Borivoje Šunderić,Osnovi radnog prava,Beograd,2001.,str.39

⁸ Dejan Đurđević,Osnovi Porodičnog prava Crne Gore,Podgorica,2008.,str.5

⁹ Tibor Varadi,bernadet Bordaš,Gašo Knežević,Vladimir Pavić,Međunarodno privatno pravo,Beograd, 2007., str.29

¹⁰ Zoran Stojanović,Krivično pravo,Podgorica,2008.,str.19

¹¹ <https://studenti.rs/skripte/upravno-pravo/>

¹² Milenko Kreća,Međunarodno javno pravo,Beograd,2010,str.27

subjekti ovog odnosa su države i međunarodne organizacije.

Postoje još mnogi pravni odnosi i još mnoge kvalifikacije istih.

4.Elementi pravnog odnosa

Elementi pravnog odnosa su pravni subjekat, pravno ovlašćenje i pravna obaveza i pravni objekat.

Postoji više pravno teorijskih shvatanja u pogledu strukture pravnog odnosa. Dok jedni smatraju da ga čine dva elementa, drugi tri, po trećima čine ga četiri, pa i više elemenata.

U prvu grupu spadaju oni koji smatraju da postoje dva elementa pravnog odnosa: subjektivno pravo i pravna obaveza. Unutar te grupe neki izdvajaju stav po kome su elementi pravnog odnosa: pravno ovlašćenje i pravna obaveza, tj.dužnost. Pri tome je ovlašćenje samo viši rodni pojam za subjektivna prava i nadležnosti.

Po mišljenju pravnih pisaca druge grupe, prava i odnosi sastoje se iz subjektivnog prava, tj. iz pravnih obaveza i pravnih subjekata.

Treću grupu čine oni koji ističu četiri elementa, smatrajući da pravni odnos sačinjava: subjektivno pravo, pravna obaveza, pravni subjekat i objekat prava.¹³

5.Pravni subjekti

Subjekat prava ili pravnog odnosa je lice koje je ili može biti imalac prava i obaveza. Po ovoj definiciji u pravne subjekte svrstavamo fizička i pravna lica koja imaju pravnu sposobnost.

Pravna sposobnost znači imati svojstvo ličnosti u pravu, imati konkretna prava i imati sposobnost sticanja i vršenja prava.¹⁴ Pravna sposobnost fizičkog lica stiče se rođenjem i to se dokazuje izvodom iz matične knjige rođenih.

Pravno lice je organizacija koja je subjekat prava.To jest može biti nosilac prava i obaveza.Ona stiču pravnu sposobnost upisom u odgovarajući registar. Njihova pravna sposobnost dokazuje se izvodom iz registra.

Pravni subjekti su jedan od elemenata pravnog odnosa i nosioci su određenih prava i obaveza u svakom odnosu.

6.Pravno ovlašćenje

¹³ Miodrag Vuković,Uvod u pravo,Bar,2012.,str.27

¹⁴ Zoran Rašović,Građansko pravo,2009.,str.54

Pravno ovlašćenje je objektivnim pravom zaštićena moć djelanja određenog subjekta radi ostvarenja izvjesnog pravno dopuštenog cilja. Ta moć može biti pozitivna izražena u činenju i negativna izražena u nečinjenju.¹⁵

U pravnoj teoriji postoje dvije vrste pravnog ovlašćenja:

1. Subjektivno pravo i

2. Nadležnost.

O pravnim ovlašćenjima detaljnije u nastavku rada.

6.1. Subjektivno pravo

Pravo u subjektivnom smislu podrazumijeva skup ovlašćenja koja za pravne subjekte proizilaze iz objektivnog prava. Subjektivno pravo je ovlašćenje koje imalac izvodi iz objektivnog prava. Subjektivno pravo je pravnim poretkom priznata vlast imaoaca koja mu daje mogućnost da zadovolji sopstvene interese.¹⁶

Ovaj pojam ne čine samo pojedina ovlašćenja već i skup pojedinačnih ovlašćenja. Ovako određena definicija subjektivnog prava je kompromis dvije teorije o prirodi subjektivnog prava nastale još u 19. vijeku, a to su:

1. Teorija volje- čiji utemeljivač je Bernard Vindšajd, a po ovoj teoriji subjektivno pravo predstavlja moć volje. Jedan od varijanti ove teorije jeste teorija izbora po kojoj suština ovog prava jeste u izboru da li će se ono koristiti ili ne.

2. Teorija interesa- prema ovoj teoriji suština subjektivnog prava nije u moći volje nego u zaštiti nekog od interesa nosioca subjektivnog prava.¹⁷ Tako je Jering zaključio da je subjektivno pravo objektivnim pravom zaštićen interes određenog lica.

3. Kompromisna teorija- oformljena od strane njemačkog pisca Tona, a prihvaćena je i od našeg najpoznatijeg pravnog teoretičara Radomira Lukića koji definiše subjektivno pravo kao: “pravno ovlašćenja subjekta prava radi zaštite njegovog sopstvenog interesa,”¹⁸

Moramo napomenuti da subjektivno pravo obuhvata dvije moci:

1) Zahtijevanje od drugog subjekta da se ponaša na određeni način

¹⁵ Budimir P. Košutić, Uvod u jurisprudenciju, Podgorica, 2008., str. 203

¹⁶ Zoran Rašović, Građansko pravo, str. 135

¹⁷ Budimir P. Košutić, Uvod u jurisprudenciju, Podgorica, 2008., str. 205

¹⁸ Budimir P. Košutić, Uvod u jurisprudenciju, Podgorica, 2008., str. 205

2) Podnošenje tužbe radi zaštite subjektivnog prava.

Subjektivno pravo je pravni odnos između više lica, aktivnog subjekta koji se javlja kao imalac prava i pasivnog koji je obavezno lice u pravnom odnosu. Tako, kod apsolutnih prava imamo odnos između imaoaca prava i neodređenog broja subjekata, dok kod relativnih prava to je odnos između tačno određenih strana.

6.1.1. Podjela subjektivnih prava-Ova prava se mogu dijeliti po raznim mjerilima, a u nastavku ću prezentovati najznačajnije podjele.

-imovinska prava su ime dobila po tome što glase na izvjesnu sumu novca ili što se odnose na određeno dobro koje se može novčano izraziti, ili na neko činjenje-nečinjenje koje se može novčano izraziti. Tu spadaju: 1) pravo svojine, 2) autorsko pravo, 3.) pronalazačko pravo.

-neimovinska prava su neimovinske prirode i tu spadaju ona prava koja se novčano ne mogu izraziti, a to su: 1.) porodična prava, 2.) prava ličnosti, 3.) Prava čiji je imalac ovlašćen da zahtijeva činjenje neimovinske prirode.

-prenosiva prava su podobna za prelaz na drugo lice, odnosno da budu u pravnom promtu.¹⁹ Najveći broj imovinskih prava u koja spadaju stvarna, obligaciona i intelektualna su prenosiva.

-neprenosiva prava u pravnoj teoriji imaju i naziv „lična prava“ kako bi se naglasila njihova neraskidiva veza od subjekta. Ova prava se dijele na:

1. Lična imovinska koja se ne mogu prenositi, a to su: lične sluzbenosti, pravo na izdržavanje.

2. Lična neimovinska prava koja se ne mogu izražavati u novcu i to su prava ličnosti.

-javna prava proističu iz normi javnog prava kao npr. biračko pravo, pravo na okupljanje i udruživanje i druga politička prava.

-privatna prava stranke pristupaju pravnim poslovima na osnovu načela autonomije volje.

-apsolutna prava su prava čiji imaoци neposredno uživaju pravna dobra i koja djeluju erga omnes. U apsolutna prava spadaju:

1) Stvarna prava čiji su objekti pokretne i nepokretne stvari

2) Prava ličnosti čiji su objekti lična dobra

3) Intelektualna prava koja za objekt imaju intelektualna dobra.

¹⁹ Zoran Rašović, Građansko pravo, 2009., str. 141

-relativna prava su subjektivna građanska prava čije je imalac ovlašćen da od drugog lica zahtijeva određeno ponašanje. ²⁰

Obligaciona prava spadaju u relativna prava, što znači da obligacioni odnos vezuje samo povjerioca i dužnika u konkretnoj obligaciji i ima dejstvo inter partes. ²¹

Karakteristike ovog odnosa su:

- 1.Odnos između određenih lica (povjerioca i dužnika)
- 2.Odnos sa relativnim dejstvom
- 3.Ima imovinski sadržaj koga prati sankcija
- 4.Ravnopavnost stranaka

6.1.2.Zloupotreba subjektivnog prava

Stara maksima qui suo iure utitur neminem laedit, odnosno ko svoje pravo vrši nikome ne nanosi stetu ne prihvata se u modernim pravnim poretcima. Zloupotreba prava je nedopušteno vršenje subjektivnog prava, najčešće škodljivo drugome. ²² Kao posljedica škodljivih radnji nastaje imovinska ili neimovinska šteta. Teorije o zloupotrebi prava vode svoje porijeklo iz Francuske s kraja 19-tog vijeka. Njemački građanski zakonik je zabranio vršenje subjektivnih prava u cilju da se drugome nanese šteta-takozvana šikana. Procesna prava je moguće zloupotrebjavati i kada se prava koja pripadaju jednoj stranci prema drugoj vrše protivno društvenom cilju, pa tu je uključena i namjera da se drugome naškodi ali i druge vidove zloupotrebe-objektivna teorija. Brojne su posljedice zloupotrebe prava, a među njima najznačajnije su: nemogućnost daljeg vršenja prava, gubitak subjektivnog prava, gubitak prigovora, novčane kazne u parničnom postupku itd.

Zloupotreba prava postoji u sledecim slučajevima:

- 1.Protivciljnog vršenja prava
- 2.Vršenje prava sa namjerom da se drugome nanese šteta
- 3.Vršenje subjektivnog prava bez opravdanog interesa
- 4.Nesrazmjerno vršenje prava
- 5.Neprimjereno vršenja prava
- 6.Protivrječno ponašanja imaoca subjektivnog prava

²⁰ Zoran Rašović, Građansko pravo, 2009., str.147

²¹ Oliver Antić, Obligaciono pravo, Beograd, 2011., str.63

²² Zoran Rašović, Građansko pravo, 2009., str.149

7. Vršenje prava protivno moralu ili pravičnosti ²³

Po zakonu o obligacionim odnosima zabranjeno je vršenje prava iz obligacionih odnosa protivno cilju zbog koga je ono zakonom ustanovljeno ili priznato. ²⁴

6.2. Nadležnost i zloupotreba nadležnosti

Nadležnost je pravno ovlašćenje subjekta prava kojim on treba da štiti tuđ, a ne svoj interes, interes nekog drugog subjekta, u čije ime djela. Iz ovoga se može zaključiti da to lice nije u stanju da samo vrši svoja subjektivna prava, već ih vrši subjekat nadležnosti. Jedna od najznačajnijih razlika između vršenja subjektivnog prava i nadležnosti jeste što subjekat subjektivnog prava je mnogo slobodniji u vršenju svojih ovlašćenja.

Subjekt nadležnosti ima obavezu da štiti interes subjekta subjektivnog prava, a ovaj je ovlašćen da od njega to zahtijeva. S druge strane subjekat nadležnosti se javlja kao nosilac pravnog ovlašćenja prema drugoj strani u pravnom odnosu. Takođe još jedna bitna karakteristika nadležnosti je da njen subjekat mora koristiti svoje pravo na tužbu, u suprotnosti čini prekršaj i podložan je pravnoj odgovornosti. ²⁵

Nadležnost kao vrsta pravnog ovlašćenja može se zloupotrijebiti na isti način kao i subjektivno pravo. Ali nadležnost se može zloupotrijebiti i na sledeći način: kada subjekat nadležnosti ne vrši tu nadležnost racionalno, radi ostvarenja cilja zbog koga mu je nadležnost povjerena već iz drugih razloga. Posebno je opasna zloupotreba državne vlasti. ²⁶

Primjer zloupotrebe službenog položaja imamo u članu 416 KZCG: „Službeno lice koje iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granice ili nevršenjem svoje službene dužnosti pribavi sebi ili drugome kakvu korist, nanese kakvu stetu ili teže povrijedi prava drugog, kaznice se zatvorom od 6 mjeseci do 5 godina.“²⁷

7. Pravna obaveza

Pravna obaveza predstavlja suprotnost pravnog ovlašćenja. Ne postoji ovlašćenje bez obaveze niti obaveza bez ovlašćenja, jedno bez drugog ne idu.

Pravna obaveza ili dužnost je ustvari ponašanje subjekta obaveze regulisano pravnom normom. Ako ne postupi u skladu sa normom na njega će biti primijenjena sankcija. Dakle, ona se određuje na

²³ Zoran Rašović, Građansko pravo, 2009., str. 209

²⁴ Zakon o obligacionim odnosima, član 13

²⁵ Budimir P. Košutić, Uvod u jurisprudenciju, Podgorica, 2008., str. 208

²⁶ Budimir P. Košutić, Uvod u jurisprudenciju, Podgorica, 2008., str. 210

²⁷ Krivični zakonik Crne Gore, član 416

osnovu samog određena pojma subjektivnog prava kao korelativnog pojma. Prvo, kako subjektivno pravo sadrži ovlašćenje za rad, tako i pravna dužnost sadrži obaveznost da se radi. Drugo, pravna obaveza ima elemente iznude, pa se ona razlikuje od moralne dužnosti. Treće, subjekat pravne dužnosti, tj. pasivni subjekat je fizičko ili pravno lice i konačno, dužnost subjekta javlja se u odnosu na aktivni subjekat ovog prava, nosioca subjektivnog prava.²⁸

Mada pravo poznaje i određene jednostrano obavezujuće odnose gdje samo jedan subjekat ima obavezu, ali drugi subjekat ima ovlašćenje da zahtjeva tu obavezu. Znači i kada nemaju obavezu oba subjekta i dalje ovlašćenje mora postojati uz obavezu pa makar i na jednoj strani.

Pravna obaveza je takav pravni položaj jednog subjekta, uređen pravnom normom, da mora nešto činiti (dati) ili ne činiti nekom drugom subjektu (ovlašćenom licu) i da od ovoga može biti tužen pred nadležnim organom, a to znači da može biti prisiljen ili kažnjen ako ne obavi radnju činjenja (i davanja) ili nečinjenja. Pravna obaveza prema tome može se sastojati u činjenju (facere, s davanjem, dare) ili u nečinjenju (non facere).²⁹

7.1. Vrste pravne obaveze

Pravne obaveze dijele se na: a) apstraktne i konkretne, b) prenosive i neprenosive, c) imovinske i neimovinske, d) javne i privatne

A) Isto kao i odnosi tako i obaveze mogu biti apstraktne kada treba da se dogodi određeni događaj, utvrđeni za ubuduće. Mogu biti i konkretne određene prema tačno određenom licu, za situaciju koja se već desila.

B) Neprenosive obaveze su one koje su vezane za ličnost, takozvane lične. Izvršenje te obaveze može da izvrši samo ta osoba (poznati slikar da naslika sliku) i ne može se prenijeti na drugo lice. (intuiti personae). Primjer za to su bračne obaveze, vojne obaveze, roditeljske obaveze i druge. Za razliku od neprenosivih, prenosive obaveze mogu da obave i drugi ljudi i prenose se na druge, na primjer nasljednike (određeni dug).

C) Imovinske su one koje se izražavaju u novcu, a neimovinske su one koje se ne mogu izraziti u novcu (obaveza javnog izvinjenja)

D) Javno pravne su obaveze plaćanja poreza, vojne obaveze i druge prema državi. Dok su privatno pravne one koje subjekti sami dogovaraju, stupajući u pravne odnose kao npr. kupoprodaja, najam, poklon, itd.³⁰

²⁸ Miodrag Vuković, Uvod u pravo, Bar, 2012., str. 46

²⁹ Budimir P. Košutić, Uvod u jurisprudenciju, Podgorica, 2008., str. 211

Potrebno je navesti i objasniti pojam pravnog statusa.

Pravni status je ukupnost pravnih obaveza i ovlašćenja jednog subjekta u društvu ili u jednoj oblasti osnovnog života u svakom trenutku i u bilo kojim odnosima.³¹

8.Pravni objekti

Pravni objekt je zadnji element pravnog odnosa. Pravni subjekti uspostavljaju pravne odnose povodom određenih objekata.

Danas pravni objekti nisu samo stvari već i duhovna dobra i određene vrijednosti.

Objekti prava su proizvodi ljudskog duha iz oblasti nauke i kulture, oni se dijele na autorska djela, na intelektualna ostvarenja, patente i tome slično. Tim djelom podrazumijeva se originalna duhovna tvorevina, koja je izražena u određenoj formi, pisanoj, nepisanoj, umjetničkoj i slično.

Autorsko djelo je objekat autorskog prava. U intelektualnoj oblasti to je ostvarenje, a u oblasti industrijske proizvodnje tu spadaju: promocije, žigovi, uzorci i modeli.

Pored stvari i proizvoda ljudskog stvaralašta objekti prava mogu biti dobra ličnosti ili lična dobra kao osnovne ljudske vrijednosti. Dobra ličnosti se dijele u dvije grupe, to su dobra koja predstavljaju komponente fizičke ili psihičke strukture ljudskog bića: život, čast, ugled. Druga vrsta dobara su opredmećeni izrazi, jedne nacije ili ličnosti, fotografije, dnevници, prepiska, tonski i video zapisi.

Dobra ličnosti su objekti ličnog prava. Ljudska radnja je ponašanje koje jedna strana može da zahtijeva od druge u pravnom odnosu, pri čemu je bitnost radnje određena i moguća, a potrebno je da nijesu suprotne pravnom poretku.³²

Postoji i podjela pravnih objekata na: 1) prirodna dobra 2) ljudske tvorevine 3) ljudske radnje činjenja 4) ljudske radnje nečinjenja³³

9.Nastanak,mijenjanje i prestanak pravnih odnosa

³⁰ Miodrag Vuković,Uvod u pravo,Bar,2012.,str.46

³¹ Miodrag Vuković,Uvod u pravo,Bar,2012.,str.48

³² Miodrag Vuković,Uvod u pravo,Bar,2012.,str.34

³³ Budimir P. Košutić,Uvod u jurisprudenciju,Podgorica,2008.,str.213

Nastanak pravnog odnosa vezuje se za trenutak kada određena pravna norma počinje da obavezuje dva subjekta prava,onda kada su oni dužni da se po njoj ponašaju.

Kada pričamo o nastanku pravnih odnosa onda razdvajamo dvije vrste pravnih odnosa,a to su apstraktne i konkretne.Trenutak nastajanja ovih odnosa je različit.

Apstraktni pravni odnos nastaje donošenjem pravne norme,kojom se jasno,precizno,nedvosmisleno uređuju određena pravila ponašanja uz prijetnju sankcijom,ili daju određena ovlašćenja.

Kod konkretnih pravnih odnosa nastanak se vezuje za trenutak nastanka onih činjenica koje su opisane u pretpostavci dispoziciji pravne norme ili pretpostavci sankcije i taj trenutak je i uslov za primjenu dispozicije ili sankcije.

Isto tako i **prestanak** ovih pravnih odnosa je različit. Apstraktni pravni odnos prestaje prestankom važenja opšte pravne norme. (tada i prestaju određena prava to jest ovlašćenja i obaveze).

Konkretni pravni odnos prestaje takođe prestankom opšte pravne norme ili nastankom određenih činjenica koje su opisane u važećoj opštoj pravnoj normi kao uslov za prestanak konkretnog pravnog odnosa.Takve su činjenice između ostalog:

- 1.izvršenje jednokratne pravne obaveze(izvršenje kazne lišenja slobode u trajanju od 6 mjeseci)
- 2.smrt subjekta nosioca neprenosivih ovlašćenja i obaveza
- 3.propast nezamjenjive stvari koja je objekat ugovora
- 4.oproštaj duga (povjerilac se odriče ovlašćenja na traženje povraćaja pozajmljene sume novca)³⁴

Mijenjanje pravnog odnosa u suštini predstavlja prestanak jednog odnosa i uspostavljanje novog.

10.Pravne činjenice

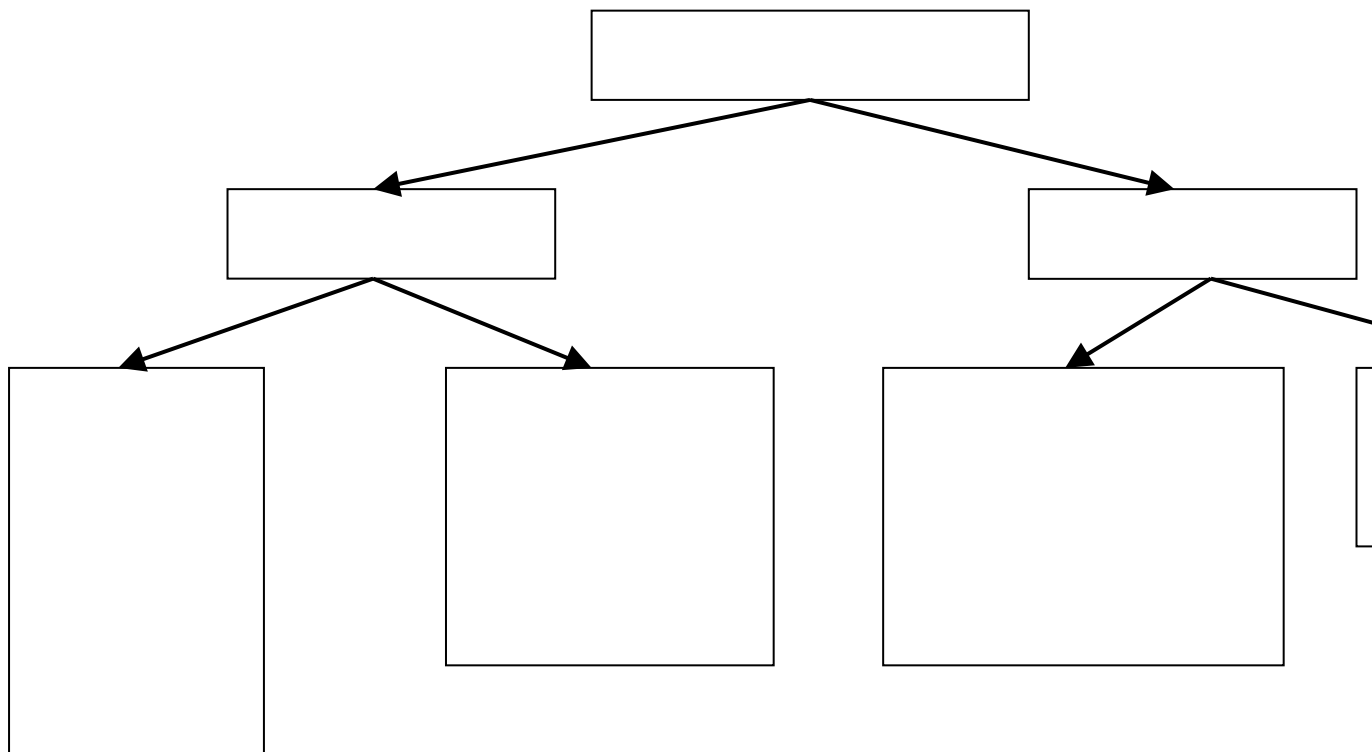
Pravne činjenice su one činjenice od kojih zavisi nastanak ili prestanak konkretnih pravnih odnosa.

Činjenice koje su opisane u pretpostavci dispozicije ili u pretpostavci sankcije opšte pravne norme,kao uslov za primjenu ovih pravila ponašanja sadržanih u toj normi, nazivaju se pravnim činjenicama.³⁵

Tabelarno ću objasniti postojanje činjenice.

³⁴ Budimir P. Košutić,Uvod u jurisprudenciju,Podgorica,2008.,str.215

³⁵ Budimir P. Košutić,Uvod u jurisprudenciju,Podgorica,2008.,str.215

11.Zaključak

Zaključimo pravni odnos je društveni odnos između pravnih subjekata koji je regulisan pravnim normama.

Dalje u radu izvršila sam podjelu pravnih odnosa: s obzirom na to da li je pojmovni odnos ili konkretni -na apstraktne i konkretne,u odnosu na to da li obavezuje jednu ili obje strane-jednostrano-obavezujući i dvostrano-obavezujući, zatim na one koje nastaju uz javnopravnu ili privatnopravnu normu i na kraju u odnosu na objekte prema kojima su usmjereni(na primjer radni, međunarodni, građanski, nasledni, krivični, porodični)

Nakon podjele bliže sam objasnila svaki od elemenata pravnog odnosa: Prvo,subjekte. Drugo, pravno ovlašćenje. A u okviru pravnog ovlašćenja subjektivna prava i podjele subjektivnih prava,kao i zloupotrebu subjektivnih prava.Osim subjektivnih prava u pravna ovlašćenja spadaju i nadležnosti,tako da sam pisala i o njima i njihovoj zloupotrebi. Treće, objasnila sam pravnu obavezu kao suprotnost pravnom ovlašćenju i vrtse pravne obaveze. Četvrto, pravni objekt kao zadnji element.

Znači, pravni odnos se sastoji od pravnog subjekta,pravnog ovlašćenja i pravne obaveze i pravnog objekta. (4 neizostavna elementa)

Na kraju rada nalazi se nastanak,prestanak i mijenjanje različitih pravnih odnosa,konkretnih i apstraktnih jer načini njihovog nastanka i prestanka su različiti.

Pravne činjenice su one od kojih zavisi nastanak, prestanak i mijenjanje pravnog odnosa,pa sam objasnila i njih.

Na kraju da ponovimo-društveni odnos je odnos između dvoje ili više ljudi povodom određenih činjenica. Da bi takav odnos prešao u pravni odnos potrebno je da bude regulisan pravnim normama.

12.Literatura

1. Borivoje Šunderić, Osnovi radnog prava, Beograd, 2001.
2. Budimir P. Košutić, Uvod u jurisprudenciju, Podgorica, 2008.
3. Dejan Đurđević, Osnovi Porodičnog prava Crne Gore, Podgorica, 2008.
4. <http://sudovi.me/osp/odluke/>
5. <https://studenti.rs/skripte/upravno-pravo/>
6. Krivični zakonik, 2018.
7. Milenko Kreća, Međunarodno javno pravo, Beograd, 2010.
8. Miodrag Vuković, Uvod u pravo, Bar, 2012.
9. Oliver Antić, Obligaciono pravo, Beograd, 2011.,
10. Tibor Varadi, bernadet Bordaš, Gašo Knežević, Vladimir Pavić, Međunarodno privatno pravo, Beograd, 2007.
11. Zakon o obligacionim odnosima
12. Zakon o porezu na nepokretnost, 2005.
13. Zoran Rašović, Građansko pravo, 2009.
14. Zoran Stojanović, Krivično pravo, Podgorica, 2008.